

Het origineel

Als aan de wettelijke en ideële voorwaarden is voldaan, kan men met betrekking tot design spreken van een "origineel". Het begrip wil zeggen dat een ontwerp, onafhankelijk van het moment waarop het is geproduceerd, in de geest van de designer is vervaardigd door de rechtmatige producenten en daarmee het predicaat "authentiek" heeft. In de beeldende kunst spreekt het verschil tussen de begrippen "origineel" en "kopie" voor zich.

Met betrekking tot design moeten ze echter opnieuw worden gedefinieerd. Volgens designlogica maakt een reproductie deel uit van het concept. Het is een grote misvatting dat het begrip "origineel" met betrekking tot design voorbehouden is aan een ontwerp uit de beginperiode van zijn productie. Dan zou een Corbusier-fauteuil uit 1928 of een plywood-stoel van Charles en Ray Eames uit de productiefase in 1946 ook het predicaat "origineel" hebben, terwijl de huidige modellen van Le Corbusier of de Eames' als "kopie" bestempeld zouden worden. De producent wordt dan buiten beschouwing gelaten. Dat is ook de opvatting van de nabootsers. Ze geven weliswaar toe dat ze een kopie maken van het origineel, maar beweren dat producenten (in ons voorbeeld Cassina voor Corbusier en Vitra voor de Eames') als wettelijke vertegenwoordigers van het klassieke ontwerp exact hetzelfde doen. Dan gaat het om de "oorspronkelijke producenten", die sinds de modellen uit de begintijd van de productie al vele uren hebben samengewerkt met musea en verzamelaars, maar niet met meubelzaken.

Die argumentatie is misleidend. Exemplaren uit de eerste productietijd zijn begerenswaardige vintage objecten geworden voor verzamelaars. Ze zijn zeldzaam, waardevol en zijn de eerste expressie van een nieuw concept. Deze vintage meubels zijn welliswaar originelen, maar het onlangs door de rechtmatige fabrikant geproduceerde ontwerp van Le Corbusier of de Eames' is dat eveneens. Hoezo? Design is gericht op het oplossen van concrete problemen. De producten uit de begintijd zijn een eerste weergave van de oplossing van zo'n probleem. In de praktijk blijken afzonderlijke aspecten van een ontwerp vaak vatbaar voor verbetering. Charles en Ray Eames hebben hun leven gewijd aan het uitwerken van hun ontwerpen. Ze veranderden dimensies, materialen en onderdelen zoals glijders om een betere oplossing te vinden. Vanuit dat oogpunt beschouwd is het product uit de begintijd belangrijk, maar wel achterhaald. Het begrip "origineel" heeft derhalve niets te maken met het moment van de productie. Voorwaarde voor de status als origineel, is de relatie tussen de designer (en later zijn nakomelingen) en de fabrikant van de producten. Deze bestaat uit een wettelijke en een ideële component. Om van een origineel te kunnen spreken, moet de producent het recht op productie hebben verkregen van de designer die het ontwerp heeft gemaakt. Iedereen die het ontwerp zonder deze wettelijke basis produceert, schendt andermans eigendomsrechten. Dat geldt niet alleen voor de producent, maar ook voor de consument die het product aanschaft. De ideële relatie tussen designer en producent is net zo belangrijk. Deze komt tot uitdrukking in de nauwe samenwerking bij alle productieproblemen. De nabootser heeft geen dergelijke relatie, waardoor het onduidelijk blijft in hoeverre de kopie uit onkunde, nalatigheid of kostenbesparing afwijkt van het oorspronkelijke idee.

Rolf Fehlbaum, 2008